

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 327.8

Ветринський І. М.,
кандидат політичних наук, науковий співробітник,
ДУ «ІВІ НАН України» (Україна, Київ),
ivietrynskyi@gmail.com

ГЕОПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Війна на сході України носить стратегічний характер для РФ. Москва прагне зберегти важіль впливу на українську політику і постійно демонструє готовність до ескалації конфлікту. Всі дії РФ щодо України, починаючи з анексії Криму та продовжуючи «гібридною війною» на Донбасі, являються певним викликом для ЄС та в першу чергу НАТО, яку Кремль розглядає в якості свого геополітичного суперника на континенті. Ці дії покликані продемонструвати готовність Кремля боротися за свою традиційну сферу геополітичного впливу. Метою даної статті є аналіз комплексу чинників та передумов трансформації зовнішньополітичної стратегії РФ з урахуванням регіонального геополітичного контексту. Сучасна Росія попри всі геополітичні амбіції та територіальні зазіхання не має необхідних ресурсів, ані економічних, ані військових, для реального протистояння з Заходом. Внаслідок спорадичних дій щодо України РФ стоїть на порозі колапсу, оскільки її економіка є неефективною, а рівень соціальної напруги дуже високий. Цілком можна уявити, що протягом найближчих років агресивна політика Кремля призведе до внутрішніх потрясінь, результат яких прорахувати непросто.

Ключові слова: геополітика, гібридна війна, російська агресія, геостратегія реваншу.

Події, що відбулися в Україні протягом останніх двох років, мають величезне міжнародне значення оскільки значною мірою змінюють військово-стратегічну ситуацію в регіоні. Тож закономірно, що вони викликали й продовжують викликати великий резонанс у світі, привертаючи загальну увагу до нашої держави.

Зміна вищого керівництва України внаслідок численних громадянських протестів, а також утвердження «прозахідного» вектору зовнішньої політики України викликали неочікувану агресивну реакцію Кремля. Своєрідною відповіддю російського керівництва стала анексія Криму та розв'язання російськими спецслужбами військового конфлікту в Донбасі, під час якого проросійськими терористами було знищено цивільний літак Боїнг 777 рейсу МН17 з майже трьома сотнями пасажирів на борту. У відповідь на засудження подібних дій з боку ЄС та США, з боку Кремля почали лунати відверті ядерні погрози. Дана ситуація безумовно здійснює негативний вплив на регіональну систему безпеки, а враховуючи військовий потенціал РФ, може нести й глобальну загрозу.

За короткий час безпекова ситуація на європейському континенті зазнала докорінних змін і вперше з часів Холодної війни питання потенційного глобального конфлікту повернулося до порядку денного дискусій політичних й військових аналітиків. Після анексії Криму та початку неоголошеної війни проти України, стало зрозуміло, що керівництво РФ продовжує мислити категоріями класичної геополітики, будуючи свою зовнішньополітичну стратегію на відповідних засадах. Тож, постає закономірне питання, чи є раптовим подібний «крутий поворот» в риторичі та найголовніше діях Кремля на міжнародній арені? Як за такої короткої проміжок часу досить успішна й шанована Росія з «дещо своєрідного та

дивакуватого», але безумовно привабливого партнера, як в політичному й військовому плані, так і в економічному, перетворилася фактично на країну-ізгоя?

Метою даної статті є аналіз комплексу чинників та передумов трансформації зовнішньополітичної стратегії РФ з урахуванням регіонального геополітичного контексту.

Політичне прогнозування – справа традиційно досить невдячна, оскільки кожен дослідник об'єктивно обмежений можливістю моделювання ситуації на основі лише певних чинників та передумов. В нашому випадку ми маємо унікальну ситуацію, коли процес побудови робочої гіпотези відбуватиметься на ґрунті вже довершених фактів і подій, з урахуванням їх наслідків. З огляду на кроки, які вже здійснила та продовжує здійснювати РФ, в контексті агресії проти України, можна досить чітко уявити своєрідні «межі» чи «рамки» військового і політичного маневру, що їх виставляє собі Кремль у міжнародних відносинах. Відповідно саме на основі цих уявлень можна змоделювати початкову геополітичну стратегію Путіна, яка досить успішно реалізовувалась аж до зими 2013 року, Євромайдану та зміни лояльного Москві режиму Януковича. Безумовно Кримська криза та агресія в Донбасі стали вимушеними кроками, хворобливою реакцією на вельми вірогідну загрозу провалу згаданої стратегії. Проте подібні дії лише погіршили й без того важке становище путінського режиму.

Сучасну політику РФ необхідно розглядати крізь призму саме радянських уявлень про геополітичну структуру світу в цілому й європейського регіону зокрема, оскільки переважна більшість політичного керівництва держави й зокрема путінська адміністрація є представниками колишньої партійної номенклатури та вихідців з силових структур СРСР. Для цих людей закінчення Холодної війни асоціюється з їх поразкою й сприймається як особиста трагедія. Теж саме стосується й втрати почуття власної величчя внаслідок розпаду СРСР. Для колишніх радянських «силовиків», які нині керують Росією, характерним є сприйняття світу в якості арени для потенційних бойових дій. Відповідно до цього підходу існують чітко окреслені «сфери впливу» чи «зони життєвих інтересів», а військова сила виступає основним критерієм визначення значущості держави. Закономірно, що країни з низьким військовим потенціалом розглядаються переважно в якості об'єктів впливу та домінування держав-лідерів. З цих позицій, наприклад, країни Балтії, Польща, Угорщина, Румунія та ін. стали своєрідним «трофеєм» США як переможаць в Холодній війні й перейшли до Євроатлантичної сфери впливу. В свою чергу Білорусь, Грузія, Молдова, а особливо Україна входять у «виключну зону впливу» РФ. Ідентифікуючи себе в якості головного геополітичного центру на європейському континенті, головну небезпеку для себе Росія вбачає в розширенні та зміцненні позицій НАТО в регіоні.

З приходом до влади В. Путіна Москва взяла курс на відновлення геополітичної ваги часів СРСР, прагнучи перетворити РФ з країни третього світу на новий центр

сили континентального масштабу. Під час одного з виступів Путін прямо заявив: «... Ми повинні визнати, що розпад Радянського Союзу став найбільшою геополітичною катастрофою століття. Для російського ж народу він став справжньою драмою. Десятки мільйонів наших співгромадян і співвітчизників опинились за межами російської території» [1]. В. Горбулін пов'язує саме прихід до влади в РФ В. Путіна з початком пошуку російської «геостратегії реваншу», метою якої є комплекс задач, серед яких ключова – це поступове, але неухильне відновлення російського впливу й значущості на міжнародній арені [1]. Варто наголосити, що подібна стратегія є анахронізмом часів Холодної війни і вона заздалегідь приречена на фіаско, оскільки суперечить актуальним тенденціям розвитку міжнародної системи, зокрема об'єктивним процесам глобалізації та інтернаціоналізації. На шляху реалізації російських геополітичних амбіцій встав той факт, що провідні позиції в економічній і військовій архітектурі регіону займають «західні» союзи – ЄС і НАТО, змагання з якими є неможливим для Росії через величезне відставання останньої. Усвідомлюючи це, російське керівництво зосереджує зусилля на кількох напрямках: створення альтернативних інтеграційних утворень; створення «буферної зони» з НАТО; активна робота спрямована на підрич єдності ЄС – в ідеалі аж до дезінтеграції; нарощення військового потенціалу і підготовка до можливих «точкових» спецоперацій проти НАТО; максимально можливе зниження взаємодії між умовно «європейською» та «американською» ланками НАТО, що знизило б її мобілізаційний потенціал на континенті.

Реалізації зазначеної стратегії сприяли «пацифістські» настрої європейців: враховуючи фактичну відсутність реальних військових загроз континентального масштабу впродовж останніх двох десятиріч, більшість країн Північноатлантичного альянсу, окрім США, прагнули зекономити й регулярно зменшували видатки на оборону, що врешті–решт призвело до необхідності запровадження у 2012 році реформи збройних сил НАТО з метою оптимізації використання коштів організацією [2]. В свою чергу для Путіна процес переозброєння армії стає одним з провідних пріоритетів, а видатки на армію щорічно збільшуються.

На тлі жорсткої централізації влади всередині РФ й зосередження її в руках представників силових структур, протягом тривалого часу зусиллями Москви ініціювалися й просуваніся «російськоцентричні» інтеграційні проекти економічного, політичного та військового спрямування – Митний Союз, Євразійський союз, ОДКБ тощо. Вже протягом більш ніж 15 років РФ активно займається модернізацією й переоснащенням армії, а також вкладає значні кошти в побудову мережі «агентів впливу» всередині політичних структур країн–членів ЄС з метою лобіювання ними прийняття вигідних для себе рішень. Існуюча в РФ корупційна кланово–олігархічна система державного управління, що фактично контролює більшість фінансово–економічних процесів в країні, стала досить зручним засобом збагачення багатьох європейських бізнес–груп, оскільки для отримання швидкого та значного прибутку потрібно було лише закрити очі на «місцеву специфіку» і знайти потрібні зв'язки. Яскравим прикладом подібних оборудок може слугувати гучний корупційний скандал пов'язаний з закупівлею «мерседесів» для російських урядових структур: компанію «Даймлер» було звинувачено у роздачі мільйонних хабарів в обмін на отримання

замовлень [3]. Європейців цілком влаштувало, що мільярди прибутки російських олігархів від торгівлі енергоносіями витрачалися на купівлю європейських товарів та зберігалися здебільшого в європейських банках. Результатом подібної комфортної і вигідної, хоча й дещо «специфічної», системи співпраці з ЄС стало набуття Росією багатьох «друзів» серед членів союзу, для яких економічний зиск від відносин з Москвою був важливішим за прояви її імперської політики. Так, під час російської агресії проти Грузії в серпні 2008 року, яка стала «генеральною репетицією» військової операції в Україні, чимало держав–членів ЄС виступили проти будь–яких санкцій і лише «засудили непропорційне застосування сили російською армією» в Південній Осетії [4].

Починаючи з 2008 року Росія починає «тестувати» нові підходи до проведення неконвенційних «гібридних» військових операцій, які характеризуються зміщенням класичного ведення війни з використанням нерегулярних військових формувань [5]. Так звані «гібридні війни» стали своєрідним путінським «ноу–хау», що грають роль провідного елементу тиску у відносинах зі слабшими державами, головною їх перевагою є можливість масштабного використання військової сили за формальної відсутності міждержавного конфлікту. Юридичне доведення факту агресії з боку РФ дуже ускладнюється масованими інформаційно–пропагандистськими кампаніями, а також російським місцем і роллю постійного члена РБ ООН. Яскравим прикладом «гібридної війни» стала російська агресія проти Грузії та окупація Південної Осетії. Усвідомлюючи небажання більшості країн об'єднаної Європи брати участь у будь–яких формах збройного протистояння, Росія реалізує нову модель територіальної експансії. Вона полягає у проведенні блискавичних військових операцій, які супроводжуються масштабними й цілеспрямованими інформаційно–пропагандистськими кампаніями, які подаючи спотворену картину подій покликани вплинути на суспільну думку, нав'язати вигідну для Москви точку зору й тим самим «звільнити» зарубіжних політиків від необхідності жорсткої реакції на дії РФ. Результатом пасивної позиції світового співтовариства й зокрема ЄС, під час російської агресії проти Грузії, стала впевненість Кремля в тому, що жодної відповідальності в разі продовження подібних «гібридних» військових операцій Росія не понесе, відповідно це спонукало Кремль до повторення подібної тактики в Україні 6 років потому.

Геостратегічне значення для Росії потенційного розколу всередині ЄС та/або НАТО важко переоцінити – в такому випадку Москва стає головним центром сили, а відповідно й «тяжіння» на континенті. Гіпотетична російська агресія проти однієї з невеликих країн НАТО, наприклад Латвії, Литви чи Естонії, може поставити євроатлантичне співтовариство перед надважким вибором, результат якого не є очевидним. Дуже яскраво цю дилему змалював А. Піонтковський: що буде робити НАТО у випадку реалізації сепаратистського сценарію проведення псевдореферендумів та окупації «невідомими військовими підрозділами» території компактного проживання етнічних росіян, на кшталт естонського міста Нарва? Автор зазначає, що «відповідь на питання чи буде НАТО захищати Естонію у випадку її розчленування ядерною державою, зовсім не є очевидним. Особливо якщо Путін проголосить, що у випадку загрози переважаючих конвенційних сил НАТО

новим священним рубезам «Русского мира» він буде вимушений відповісти обмеженим ядерним ударом: знищити, наприклад, дві європейські столиці» [6]. Схоже, що актуальність зазначеного питання не викликає сумнівів й всередині Північноатлантичного блоку, оскільки першою практичною реакцією на події в Україні стало перекидання кількох військових з'єднань НАТО до країн Балтії, а також було оголошено про початок роботи над створенням сил швидкого реагування альянсу.

Кремль продовжує розглядати світову політику з позицій Холодної війни, балансу сил та блокового протистояння. Водночас, на відміну від СРСР з його ірраціонального утопічно-ідеалістичного комуністичного ідеологією, в РФ панує авторитарний олігархічний режим, що представлений кількома кланами і вже давно приносить національну економіку в жертву власним інтересам. Таким чином інерційність пострадянського мислення російської «правлячої еліти» і необхідність пояснення населенню причин низького темпу розвитку держави, зумовлюють концентрацію уваги, насамперед в ЗМІ, на зовнішніх загрозах, а також постійний пошук «ворогів» поза межами країни.

В рамках зазначеної парадигми здобуття контролю над Україною було лише проміжним етапом з реалізації агресивної «геостратегії реваншу» путінської Росії, на якому виникли неочікувані проблеми, що їх Кремль спробував вирішити шляхом «гібридної війни».

Всі плани та наміри Росії щодо зміни регіонального та глобального геополітичного ландшафту на свою користь, передбачали набуття та утвердження повного контролю над Україною за білоруським зразком – тобто через економічну та політичну прив'язку корумпованого напівдиктаторського правлячого режиму. Проте революційні події кінця 2013 початку 2014 року в Україні змусили Кремль до негайної корекції планів та дій: замість поступового «безболісного» поглинання України протягом кількох років довелося негайно вступати в боротьбу за контроль над територіями, що їх Москва історично вважає своєю виключною зоною впливу та домінування. Всі дії РФ щодо України, починаючи з анексії Криму та продовжуючи «гібридною війною» на Донбасі, являються певним викликом для ЄС та в першу чергу НАТО, яку Кремль розглядає в якості свого геополітичного суперника на континенті. Ці дії покликані продемонструвати готовність Кремля боротися за свою традиційну сферу геополітичного впливу.

Війна на сході України носить стратегічний характер для РФ. Москва прагне зберегти важіль впливу на українську політику і постійно демонструє готовність до ескалації конфлікту. Необхідно розуміти, що контекст кризи в Донбасі є не локальним, а регіональним, оскільки вона впливає на всю європейську систему безпеки й викликає відповідний резонанс і реакцію євроатлантичної спільноти: це і введення секторальних економічних санкцій проти РФ, і політична ізоляція російського керівництва, і комплекс практичних заходів щодо зміцнення обороноздатності альянсу у випадку загрози з боку РФ.

Агресія РФ по відношенню до України проявила цілий ряд принципових викликів, що мають стратегічний характер для Європи зокрема і всього світу в цілому. По-перше, стало зрозуміло, що сформовані за наслідками Другої світової війни міжнародні інституції не можуть ефективно протидіяти сучасним викликам та загрозам

в галузі міжнародної безпеки; по-друге, небезпека збройних конфліктів на європейському континенті залишається цілком реальною, а уявлення про кінець епохи геополітичних зіткнень далекі від реальності; по-третє, військовий потенціал більшості європейських держав, не враховуючи сукупні можливості НАТО, є недостатнім і не дозволяє адекватно реагувати на потенційні загрози, тож цілком ймовірно, що найближчим часом оборонні видатки країн регіону будуть збільшуватись і політика економії на армії відійде у минуле; по-четверте, українські події яскраво продемонстрували обмежений характер ефективності міжнародного права в галузі запобігання військовій агресії – фактичний провал Будапештського меморандуму ставить під сумнів ефективність будь-яких договорів щодо гарантій безпеки. Теж саме стосується й позаблоковості – приклад України свідчить про те, що нейтральний статус не має для агресора жодного значення і не є перешкодою для анексії територій чи військової інтервенції. Також саме на фоні російської агресії проти України з новою силою почали лунати заклики до реформування Ради Безпеки ООН, оскільки в її сучасному вигляді вона нездатна ефективно протидіяти актуальним викликам й загрозам міжнародній безпеці [7]. Для ЄС Росія зі стратегічного партнера перетворилася на «стратегічну проблему» [8]. А Б. Обама навіть порівняв Росію з терористичною організацією «ДІЛ» [9]. 10 червня 2015 року Європарламент прийняв жорстку резолюцію, де зокрема наголошується, що «на даний момент Росія, через її дії в Криму та східній Україні, більше не може розглядатися як «стратегічний партнер» [10]. Крім того Європарламент також виказав «глибоке занепокоєння тим, що Росія тепер відкрито позиціонує себе і діє, кидаючи виклик міжнародному демократичному співтовариству і його порядку, що заснований на законі, не в останню чергу прагнучи перекроїти силою кордони в Європі» [10].

Враховуючи стратегічний характер російських амбіцій та потенційний рівень їх небезпеки аж до розв'язання континентальної війни, це не може не викликати відповідної реакції євроатлантичного співтовариства. Так, поряд зі значними дипломатичними зусиллями щодо врегулювання україно-російської кризи, ведеться превентивна робота в практичній площині: збільшуються оборонні бюджети європейських країн, в структурі НАТО створюються сили швидкого реагування, відкриваються нові командні пункти НАТО у східній Європі, туди ж незабаром буде надіслано американський військовий контингент [11]. Крім того, США, Канада, Велика Британія та інші країни активно підтримують Україну, в тому числі надсилаючи військово-технічну допомогу, здійснюючи навчання українських військових та забезпечуючи фінансову підтримку. Очевидно, що всі ці заходи зі стримування російської агресії в найближчому майбутньому будуть лише посилюватись, оскільки Росія наразі розглядається в якості держави-агресора, якщо не на офіційному рівні, то на рівні стратегічного планування точно.

Треба віддати належне путінській ідеї: кремлівська «геостратегія реваншу» цілком могла б бути реалізована за певних умов, по-перше, набуття повного контролю над Україною з її 45 мільйонами слов'янського населення, ГТС та військово-промисловим комплексом; по-друге, ще 5–7 років «дозрівання» ЄС, утвердження там «кишенькових» політсил та подальшого поглиблення сумнівів щодо доцільності розвитку і укріплення НАТО. Проте події

«Євромайдану» внесли суттєві корективи в плани Москви. Після відчайдушних намагань Путіна повернути контроль, хоча б над частиною України, навіть шляхом військової агресії та спроби інспірування громадянської війни, РФ опинилася в дуже скрутному становищі: не досягнувши жодних успіхів щодо позиції Києва, вона стала агресором і країною-ізоєм, що має особливо згубний ефект на тлі внутрішніх економічних негараздів.

Сучасна Росія попри всі геополітичні амбіції та територіальні зазіхання не має необхідних ресурсів, ані економічних, ані військових, для реального протистояння з ЄС та НАТО, чи то у вигляді нової «холодної війни», чи особливо у випадку гіпотетичного континентального конфлікту. Виникнення Кримської кризи та її продовження на Донбасі схоже на погано прораховану та дещо «нервову» реакцію Кремля на «Революцію гідності» й відповідно зміну політичного керівництва України. Ці події ознаменували та проявили існуючі загрози для клептократичного путінського режиму, продемонструвавши всю його вразливість. Проте спроби російського керівництва обезпечити себе, анексувавши Крим та розв'язавши війну в Донбасі, лише поглибили існуючі внутрішні проблеми, оскільки держава опинилася під величезним зовнішнім тиском. Внутрішні виклики в РФ, у поєднанні з агресивною зовнішньою політикою й міжнародною ізоляцією, в середньостроковій перспективі можуть зумовити масштабні потрясіння всередині держави, наслідки яких важко передбачити – від переходу до тоталітаризму й диктатури до зміни вищого керівництва та дезінтеграції держави. Подібний розвиток подій несе величезні загрози й для України, тож політичному керівництву держави слід це врахувати й бути готовими до протистояння новим викликам.

Небезпека від подальшої реалізації Кремлем агресивної зовнішньої політики носить стратегічний характер. Внутрішні економічні проблеми та специфіка соціально-політичного устрою РФ продукують «реваншистські» та «ревізійні» настрої в суспільстві, водночас єдиним «козирем» Путіна є військовий потенціал. Тож, за цих умов не можна остаточно виключити можливість розв'язання російським керівництвом континентального конфлікту, як останньої надії на перегляд існуючого світового порядку і місця в ньому РФ.

Відповідна реакція євроатлантичного співтовариства демонструє розуміння рівня викликів, що їх несе реваншистська геополітична стратегія РФ. Державами-членами ЄС, США та їх союзниками було здійснено низку практичних кроків спрямованих на ізоляцію та зменшення дестабілізуючого впливу Кремля на міжнародну безпеку. Окрім розриву співпраці у військовій галузі, було запроваджено цілий ряд санкцій проти окремих секторів економіки РФ, крім того силами НАТО розпочато процес посилення військового потенціалу країн-членів альянсу, що розташовані біля російських кордонів. Немає сумнівів в тому, що протягом найближчих років ми будемо свідками трансформації системи європейської безпеки, а також зусиль щодо зменшення чи обмеження масштабів російської загрози. Водночас Росія, внаслідок спорадичних дій щодо України стоїть на порозі колапсу, оскільки її економіка є неефективною, а рівень соціальної напруги дуже високий. Цілком можна уявити, що протягом найближчих 4–6 років агресивна політика Кремля призведе до внутрішніх потрясінь, результат яких прорахувати непросто.

Список використаних джерел

1. Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовою інструмент російської геостратегії реванша [Електронний ресурс] / В. Горбулін // «Зеркало неділі. Україна». – №12. – Режим доступу: <http://gazeta.zn.ua/internal/gibridnaya-voyna-kak-klyuchevoy-instrument-rossiyskoy-geostrategii-revansha-.html>
2. Реформа армії НАТО: країни-учасниці будуть спеціалізуватися по узким напрямленням [Електронний ресурс] // Зеркало неділі. – Режим доступу: http://zn.ua/POLITICS/reforma_armii_nato_strany-uchastnitsy_budut_spetsializirovatsya_po_uzkim_napravleniyam_.html
3. Коррупційний скандал з концерном Daimler набирає обороти [Електронний ресурс] // Вести. Ру. – Режим доступу: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=356064&cid=549>
4. Європарламент не змог ввести жорсткі санкції відносно Росії [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство УНІАН. – Режим доступу: <http://www.unian.net/world/139186-evroparlament-ne-smog-vvesti-jestkie-sanktsii-otnositelno-rossii.html>
5. Путін веде в Україні гібридну війну [Електронний ресурс] // iPressUA. – Режим доступу: http://ipress.ua/ru/mainmedia/putyn_vedet_v_ukrayne_gybrydnuyu_voynu_61876.html
6. Пюнтковський А. Умереть за Нарву [Електронний ресурс] / А. Пюнтковський // Радио Свобода. – Режим доступу: <http://www.svoboda.org/content/article/26717745.html>
7. Прем'єр Японії: Хватит обшудат реформу Совбеза ООН, нужно действовать [Електронний ресурс] // Зеркало неділі. – Режим доступу: http://zn.ua/WORLD/premer-yaponii-hvatit-obshudat-reformu-sovbeza-on-nuzhno-deystvovat-169949_.html
8. Росія не наш стратегічний партнер, а наша стратегічна проблема – Туск [Електронний ресурс] // Європейська правда. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2014/11/28/7028264/>
9. Обама знову порівняв РФ з Ебола та ІДІЛ [Електронний ресурс] // ВЕСТИУА. – Режим доступу: <http://vestiua.com/ua/news/20141021/58393.htm>
10. Європарламент: Росія – більше не стратегічний партнер ЄС [Електронний ресурс] // Голос Америки. – Режим доступу: <http://www.golos-ameriki.ru/content/ep-resolution-on-russia-eu-relations/2816765.html>
11. США осенью направят еще больше войск в Восточную Европу [Електронний ресурс] // Укрінформ. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rus/news/ssha_osenyu_napravyat_eshche_bolshe_voysk_v_vostochnuyu_evropu_1730718

References

1. Gorbulin V. «Gibridnaya voyna» kak klyuchevoy instrument rossiyskoy geostrategii revansha [Elektronny resurs] / V. Gorbulin // «Zerkalo nedeli. Ukraina». – №12. – Regim dostupu: <http://gazeta.zn.ua/internal/gibridnaya-voyna-kak-klyuchevoy-instrument-rossiyskoy-geostrategii-revansha-.html>
2. Reforma armii NATO: strany-uchastnicy budut specializirovatsya po uzkim napravleniyam [Elektronny resurs] // Zerkalo nedeli. – Regim dostupu: http://zn.ua/POLITICS/reforma_armii_nato_strany-uchastnitsy_budut_spetsializirovatsya_po_uzkim_napravleniyam_.html
3. Korruptsiyonny skandal s koncernom Daimler nabirayet obroty [Elektronny resurs] // Vesti. Ru. – Regim dostupu: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=356064&cid=549>
4. Evroparlament ne smog vvesti jestkie sankcii otositelno Rossii [Elektronny resurs] // Informatsionnoye aginstvo UNIAN. – Regim dostupu: <http://www.unian.net/world/139186-evroparlament-ne-smog-vvesti-jestkie-sanktsii-otnositelno-rossii.html>
5. Putin vedet v Ukraine gibridnuyu voynu [Elektronny resurs] // iPressUA. – Regim dostupu: http://ipress.ua/ru/mainmedia/putyn_vedet_v_ukrayne_gybrydnuyu_voynu_61876.html
6. Piontkovskiy A. Umeret za Narvu [Elektronny resurs] / A. Piontkovskiy // Radio Svoboda. – Regim dostupu: <http://www.svoboda.org/content/article/26717745.html>
7. Premier Yaponii: Hvatit obsjudat reformu Sovbeza OON, nujno deystvovat [Elektronny resurs] // Zerkalo nedeli. – Regim dostupu: http://zn.ua/WORLD/premer-yaponii-hvatit-obshudat-reformu-sovbeza-on-nuzhno-deystvovat-169949_.html
8. Rossiya ne nash strategichnyi partner, a nasha strategichna problema – Tusk [Elektronny resurs] // Evropeyska pravda. – Regim dostupu: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2014/11/28/7028264/>
9. Obama pyjde ghsdyzd RF z Ebola ta IDIL [Elektronny resurs] // VESTIUA. – Regim dostupu: <http://vestiua.com/ua/news/20141021/58393.htm>

10. Evroparlament: Rossiya – bolshe ne strategicheskii partner ES [Elektronnyi resurs] // Golos Ameriki. – Regim dostupu: <http://www.golos-ameriki.ru/content/ep-resolution-on-russia-eu-relations/2816765.html>

11. USA osenyu napravlyat eshe bolshe voysk v Vostochnuyu Evropu [Elektronnyi resurs] // Ukrinform. – Regim dostupu: http://www.ukrinform.ua/rus/news/ssha_osenyu_napravlyat_eshche_bolshe_voysk_v_vostochnuyu_evropu_1730718

Vetrynsky I. M., candidate of political sciences, researcher, State Institution «Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine» (Ukraine, Kyiv), ivetrynskyi@gmail.com

Geopolitical preconditions of Russian aggression against Ukraine

The war in the east of Ukraine is strategically important for the Russian Federation. Moscow aims to keep lever of influence on Ukrainian politics and has consistently demonstrated a willingness to military escalation. All actions of the Russian Federation in relation to Ukraine, starting from the annexation of the Crimea and the continuing to «hybrid war» in the Donbass, are a challenge for the EU and especially NATO, which the Kremlin sees as its geopolitical rival on the continent. These actions are intended to demonstrate the Kremlin's willingness to fight for its traditional sphere of geopolitical influence. The purpose of this article is to analyze complex of factors and preconditions of transformation of the Russian foreign policy strategy, according to the regional geopolitical context. Modern Russia despite all the geopolitical ambitions and territorial claims did not have the adequate economic and military resources, for a real confrontation with the West. The result of sporadic actions towards Ukraine, Russia is on the verge of collapse, because its economy is not efficient, and the level of social tension is very high. It can be assumed that in the coming years the aggressive policy of the Kremlin lead to internal shocks, the result of which is extremely difficult to predict.

Keywords: geopolitics, hybrid war, Russian aggression, geostrategy of revenge.

Ветринский И. М., кандидат политических наук, научный сотрудник, ГВ «ИВИ НАН Украины» (Украина, Киев), ivetrynskyi@gmail.com

Геополитические предпосылки российской агрессии против Украины

Война на востоке Украины носит стратегический характер для РФ. Москва стремится сохранить рычаг влияния на украинскую политику и постоянно демонстрирует готовность к военной эскалации конфликта. Все действия РФ по отношению к Украине, начиная с аннексии Крыма и продолжая «гибридной войной» на Донбассе, являются своеобразным вызовом для ЕС и, особенно для НАТО, которую Кремль рассматривает в качестве своего геополитического соперника на континенте. Подобные действия призваны продемонстрировать готовность Кремля бороться за свою традиционную сферу геополитического влияния. Целью данной статьи является анализ комплекса факторов и предпосылок трансформации внешнеполитической стратегии РФ с учетом регионального геополитического контекста. Современная Россия, несмотря на все геополитические амбиции и территориальные претензии, не располагает необходимыми ресурсами, как экономическими, так и военными для реального противостояния с Западом. Результатом спорадических действий по отношению к Украине РФ стоит на пороге коллапса, поскольку ее экономика не эффективна, а уровень социального напряжения очень высок. Вполне можно предположить, что в течение ближайших лет агрессивная политика Кремля приведет к внутренним потрясениям, результат которых предугадать крайне сложно.

Ключевые слова: геополитика, гибридная война, российская агрессия, геостратегия реванша.

* * *

УДК 32–027.21:001.891.3(477+438)

Нінічук А. В.,
аспірант кафедри політології і державного управління, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки (Україна, Луцьк), andriynichuk@ukr.net

УКРАЇНА ТА ПОЛЬЩА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ КООРДИНАТ: ГУМАНІТАРНИЙ ВЕКТОР СПІВПРАЦІ

Аналізується гуманітарне співробітництво України та Республіки Польща на сучасному етапі. Автор виділяє найважливіші напрями та особливості міждержавної взаємодії у гуманітарній сфері, порівнює польський та український досвід. В основу дослідження покладено порівняльно-історичний, індуктивний методи та метод системного аналізу.

Співпраця у гуманітарній сфері посідає одне із найважливіших місць польсько-українських взаємин поряд із політичною та економічною складовими

і представлена сукупністю інститутів та галузей, що сприяють задоволенню гуманітарних інтересів людей і, водночас, спрямовані на подальше піднесення сфери освіти, науки, культури, охорони здоров'я. Через гуманітарні взаємини відбувається зближення двох націй, розширюються добросусідські відносини, долаються негативні історичні стереотипи.

Ключові слова: Україна, Польща, міждержавні відносини, сучасність, гуманітарне співробітництво.

Республіка Польща та Україна не просто сусідні держави, це – стратегічні партнери, які впродовж останніх двох десятиліть різносторонньо розвивають та поглиблюють співробітництво, впевнено крокують в напрямку європейської інтеграції, спільно долають труднощі економічного характеру. Політичне партнерство двох країн, що з кінця 90-х років ХХ століття визначене, як стратегічне, не може повноцінно реалізовуватися без гуманітарної сфери. Адже саме гуманітарна сфера є найширшою з точки зору її учасників, охоплюючи, практично усіх членів польського та українського суспільств. Гуманітарний чинник українсько-польських міждержавних відносин є тим засобом, за допомогою якого обидві держави більшою мірою здатні вирішувати власні політичні та економічні завдання в умовах нових геополітичних реалій. За таких умов взаємне погодження підходів до вирішення гуманітарних проблем, відшукання шляхів до їх перетворення на позитивний чинник розвитку міждержавних і міжнародних стосунків стає дедалі актуальнішою проблемою з огляду на те, що геополітична ситуація у Європі спонукає Україну та Республіку Польща у багатьох випадках спільно підходити до формування і реалізації своєї зовнішньополітичної діяльності.

Дослідженням гуманітарної сфери українсько-польських взаємин займаються науковці, політики, політологи, культурологи. І це не випадково, адже означена проблема лежить у площинах стику багатьох складових сучасних міждержавних відносин. Серед останніх досліджень гуманітарного вектору українсько-польського співробітництва слід, найперше, виділити монографію Л. Стрільчук та В. Стрільчука «Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин та співробітництва», у якій автори аналізують усі складові двосторонніх гуманітарних відносин України та Республіки Польща та визначають інститути, які безпосередньо займаються реалізацією усіх напрямів співпраці.

Вагомими напрацюваннями, з нашої точки зору, є праці Н. Завітневич, Н. Медведчук, Д. Горуна, В. Лишко, Ж. Тоценко, О. Знахоренко. Зазначені історики та політологи аналізують різноманітні складові українсько-польського співробітництва у гуманітарній сфері, а також діяльність національної української меншини в Польщі та польської національної меншини в Україні і їх вплив на двосторонні відносини. Запропонована стаття є спробою комплексного аналізу особливостей гуманітарного вектору українсько-польського співробітництва.

Поступова зміна геополітичних орієнтирів України та Республіки Польща стала підставою для виділення гуманітарної складової відносин в одну із головних у міждержавних стосунках двох сусідніх країн, що було задекларовано у ряді офіційних документів. У сучасних умовах поглиблення демократичних процесів, що відбуваються в Україні і Польщі, гуманітарний діалог йде по висхідній, активно і позитивно впливаючи на розвиток обох народів [1, с. 3].

Як зазначає Л. Стрільчук, міждержавна співпраця у гуманітарній сфері представлена сукупністю інститутів та